

i emancipacija ženâ . . . U komuni parižkoj igrale su žene veliku ulogu . . . I tako gdje godier žena nije u svom krugu, tu će biti prilike uporabi kolizijâ, kojim je žensko pitanje produktom. Nisu li takvi primjeri: heterstvo u Grka poslie peloponezkoga rata? Gospodstvo maitresa u Francezkoj i drugdje?

Tko da napokon dvoji ob uporabi kolizija vjerskih, političnih i patriotičnih? Ovimi obiluje malo ne svaki viek i svaki narod; one su redovito ljudskom krvi pisane u poviest. Uzmimo samo: kipoborstvo, reformaciju, Bartolovu noć. To su otrovni plodovi sukoba vjerskih. One će imati historik prikazati kao posljedicu prejednostranoga shvaćanja stanovite vjeroizpoviesti, te slabe kulture. Što je bojna poviest Turske nego li strastna ljubav za svoj koran, a biesna mržnja protiva krstu? Što je poviest mnogih križarskih vojna, na primjer onih njemačkih proti polabskim Slavenom, nego li zlobom natopljeno barbarstvo? Zar da te strahote, počinjene pod barjakom tobožnje svete misije, ne budu odmienjene? Turskoj se vidno veće odmjenjuju; a što se Njemačke tiče, mi bismo odmjenu nazrevali već u tom — što ju aždaja prostoga materijalizma i komunizma danas gotovo smrviti i progutati prieti.²⁴

Krv i opet krv tražili su politični sukobi. Tko da se ne sjeti bune modre i zelene stranke za Justinijana? Tko li ne sicilijanske večernje za Karla I.? Ovi će se primjeri imati jednako ocieniti, kao i fanatizam vjerski.

U poviesti Švedske imade primjer političnih stranaka, koje okrom toga, što se medjusobno mržahu — mržahu složno još i svoju domovinu. To su stranke kapã i šeširã za Ulrike Eleonore. Evo primjera za posvemašni nepatriotizam.

Protivni primjer imademo u Francezkoj u Ivani d' Arc.